

Makromallien kanssa saa olla varuillaan

Makromalli muodostuu yhtälöryhmästä, jonka ratkaisu voi kertoa kokonaistaloudellisesta kehityksestä ja ennustaa sitä mm. bruttokansantuotteen, työllisyyden, inflaation ja julkisen talouden osalta.

Uusinta sukupolvea edustavat DSGE-makromallit, joita Ilkka Kiema käsittelee tämän numeron artikkelissaan. Jo niiden suomenkielisen nimen, ”dynaamiset stokastiset yleisen tasapainon mallit”, luulisi karkottavan asiaan vihkiytymättömiä lukijoita. Kannattaa kuitenkin nähdä hieman vaivaa, sillä niillä on enemmän merkitystä kuin äkkiseltään saattaisi luulla.

Isoja talouspoliittisia päätöksiä saatetaan tehdä DSGE-mallien perusteella. Niillä tehdyillä laskelmilla voidaan taivutella politiikkoja, mediaa, kansalaisia ja jopa koululaisia uskomaan talouspoliittisten toimenpiteiden vaikutuksiin, jotka on tosiasiaa saatu ilman riittävän kiistattomia perusteluja.

DSGE-malleja on toki monenlaisia. Vanhemmat reaalisten suhdannevaihteluiden mallit myötäilivät makrotaloustieteen esikenesiläistä, klassista perinnettä, jossa työttömyys edusti vapaaehtoista lomailua ja talouspolitiikalla ei ollut vaikutusta reaalityönteeseen. Niiden kuvaamissa talouksissa ei käytetty rahaa – siitä tuli adjektiivi ”reaalinen”. Teknologiasokit aiheuttivat niissä suhdannevaihteluita.

Ricardolainen ekvivalenssiteoreema – toinen termihirviö – on piiloutunut monien DSGE-mallien sisuksiin: se väittää, ettei velkaelvytys tehoa lainkaan, koska kotitaloudet alkavat odottaa tulevia korkeampia veroja, joita tarvitaan julkisen velan takaisinmaksuun, ja lisäävät säästämistään kumoten julkisen alijäämän lisäyksen. Tällainen, tutkimusten monen kertaan kumoama super-kaukokatseisuus on noussut esiin myös sellaisessa fantastisessa väitteessä, että palkkojen alentaminen on elvyttävää, koska kotitaloudet alkavat odottaa sen parantavan työllisyyttä joskus tulevaisuudessa ja ottavat nyt velkaa tulevia tulonlisäyksiään vastaan.

Viime aikoina Maa- ja metsätalouden pankin uusi pääekonomisti Paul Romer, ansioitunut makrotaloustieteilijä, on herättänyt huomiota väittämällä, että DSGE-mallien parissa askartelun takia makrotaloustiede

on taantunut viimeiset 30 vuotta. Saadakseen sanansa kuulumaan hän on tehnyt monia, pilkankin sävyttämiä kärjistyksiä. Esimerkiksi teknologiasokit vertaantuvat fysiikan surullisen kuuluisaan, kuvitteelliseksi jääneeseen flogistoniin,

jolla koetettiin selittää palamisilmiötä, ja mallien kalibrointi perustuu tutkijan mielivaltaan. Älytön asenne on myös, että jos malli ei selviä datasta, niin datan täytyy olla väärää, tarvitaan uusi data.

Näin Romer on varmasti ärsyttänyt monia ekonomisteja, jotka ovat lähes koko uransa kehittäneet DSGE-malleja. Hän on myös torjunut joidenkin mallinrakentajien vakiovastauksen, että tietysti kaikki mallit ovat väärä – mikä on vaihtoehto? Eihän esimerkiksi sitä väärää väitettä, että rokotteet aiheuttavat autismia, voida puolustella sillä, ettei lääketiede ole vielä löytänyt autismin oikeaa syytä.

Romerin tapa keskustella ei ehkä miellytä kaikkia, mutta vuosien varrella monet muutkin maineikkaat ekonomistit ovat päästelleet tylyjä sanoja DSGE-malleista: ”eivät vakavasti otettavia” (Tobin), ”valitettava väärän tien valinta” (Mankiw), ”hölynpölyä” (Farmer), ”ajan ja resurssien haaskausta” (Buiter) ja ”surullinen tarina” (Krugman). Tällainen vieroksunta on epäilemättä perustunut mallien epärealistisiin piirteisiin eikä niinkään niiden teknis-matemaattisiin ominaisuuksiin.

Taloustieteen oppihistoria osoittaa, että jälkimmäisellä tekijällä on usein ollut suuri merkitys sille, millä tavalla teoriaa on kehitetty. Parempia tuloksia odotellessa IMF:n entinen pääekonomisti Olivier Blanchard on ehdottanut, että käytännön ekonomistityössä pitäydyttään DSGE-malleja paljon vanhemmassa IS-LM-mallissa, työttömyyden ja inflaation välistä yhteyttä kuvaavassa Phillipsin käyrässä, ja sattuneesta syystä rahoitussektorin tarkempi mukaanotto olisi hyvin paikallaan.

